

U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Filipa Dienstbiera a soudkyň JUDr. Marie Žiškové a JUDr. Lenky Kaniové v právní věci žalobce: **Ing. V. Š.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 9. 8. 2017, č. j. X, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 17. 1. 2018, č. j. 49 Ad 10/2017 – 34,

t a k t o :

Věc se postupuje rozšířenému senátu.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalobce podal dne 9. 2. 2011 žádost o přiznání starobního důchodu ode dne 30. 5. 2011, tedy od 55 let věku. Žalovaná zamítla tuto žádost rozhodnutím ze dne 30. 6. 2011 z důvodu nesplnění podmínek § 74a odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, neboť žalobce získal v I.AA pracovní kategorii pouze 8 roků a 237 dnů zaměstnání. Námitkám žalobce žalovaná nevyhověla rozhodnutím ze dne 16. 8. 2011.

[2] Žalobce napadl rozhodnutí žalované žalobou podanou u Krajského soudu v Praze, který je rozsudkem ze dne 31. 1. 2012, č. j. 43 Ad 4/2011 – 20, zrušil a vrátil věc žalované k dalšímu řízení. Krajský soud dospěl k závěru, že skutkový stav vyžaduje rozsáhlé a zásadní doplnění tak, aby došlo k vypořádání námitek žalobce zpochybňujících správnost údajů v evidenčních listech důchodového zabezpečení. Kasační stížnost žalované Nejvyšší správní soud zamítl rozsudkem ze dne 28. 11. 2012, č. j. 6 Ads 33/2012 – 54. Následná rozhodnutí žalované ze dne 25. 9. 2013 a ze dne 6. 11. 2015, jimiž námitky žalobce opět zamítla, byla zrušena rozsudky krajského soudu ze dne 1. 12. 2014, č. j. 43 Ad 66/2013 – 41, resp. ze dne 5. 1. 2017, č. j. 43 Ad 81/2015 – 48, neboť žalovaná nedostála pokynu, který jí krajský soud uložil ve zrušujících rozsudcích, a nezjistila dostatečně skutkový stav věci.

[3] V dalším řízení žalovaná rozhodla (v pořadí čtvrtým) rozhodnutím ze dne 9. 8. 2017, kterým přiznala žalobci starobní důchod podle § 74a odst. 2 a § 29 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění od 30. 5. 2011. S ohledem na skutečnost, že důl Vrančice, v němž žalobce vykonával po určitou dobu zaměstnání zařazená do kategorie I.AA i I.A, patří mezi doly, v nichž byla stanovena nejvyšší přípustná expozice 2100 směn (Rn), se žalovaná v průběhu řízení obrátila na Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „ministerstvo“) s žádostí o posouzení, zda lze výklad pojmu „uranový důl“ vydaný ministerstvem dne 11. 9. 2008 použít i pro účely splnění podmínky § 74a odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, tj. že by žalobce součtem dnů(směn) odpracovaných v I.AA a v I.A pracovní kategorii v dole Vrančice získal 10 let zaměstnání v I. pracovní kategorii. Na základě tohoto podnětu ministerstvo rozšířilo výklad pojmu „uranový důl“ pro účely § 74a odst. 2 zákona o důchodovém pojištění tak, že tento pojem zahrnuje i důl rudný, pokud jsou splněny ostatní podmínky tohoto ustanovení, zejména nejvyšší přípustná expozice. Pro účely tohoto ustanovení není rozhodné, zda se jednalo o zaměstnání v I.AA nebo I.A kategorii.

[4] Na základě tohoto rozšiřujícího výkladu žalovaná uzavřela, že žalobce splnil podmínky § 74a odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, nevznikl mu však nárok na zvýšení procentní výměry podle § 76a téhož zákona, neboť potřebnou dobu 10 let nezískal pouze na základě zaměstnání v I.AA pracovní kategorii, tedy zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí. Z celkové doby pojištění získal žalobce 9 let a 16 dnů v I.AA pracovní kategorii, 711 dnů v I.A pracovní kategorii a 243 dnů v I.C pracovní kategorii.

[5] Žalobce napadl rozhodnutí žalované ze dne 9. 8. 2017 žalobou podanou u Krajského soudu v Praze, v níž namítl, že všichni důlní pracovníci dolu Vrančice byli vedeni jako pracovníci se stálým pracovištěm v podzemí hlubinných dolů, a tedy zařazení do preferované I.AA pracovní kategorie. Ze svědeckých výpovědí bylo podle žalobce jednoznačně prokázáno, že ve sporných obdobích trvale pracoval v důlním úseku Vrančice a že trávil převážnou část pracovní doby v podzemí. Jeho zaměstnání proto mělo být zařazeno do I.AA pracovní kategorie, a to v rozsahu odpracovaných 10 let a 324 dnů. Z těchto důvodů měla žalovaná provést přepočítání důchodu podle § 76a zákona o důchodovém pojištění.

[6] Krajský soud v záhlaví označeným rozsudkem rozhodnutí žalované zrušil a vrátil jí věc k dalšímu řízení. Předslal, že pro jeho rozhodnutí nebyla významná skutková posouzení, o něž je veden mezi účastníky řízení spor, ale posouzení právní. Z žaloby je patrné, že se žalobce neztotožňuje s napadeným rozhodnutím, neboť jeho starobní důchod nebyl vypočten postupem podle § 76a zákona o důchodovém pojištění. Podle žalované bylo potřeba pro aplikaci tohoto ustanovení, aby žalobce získal dobu pojištění v trvání 10 let na základě zaměstnání v I.AA pracovní kategorii, a právě proto je veden spor o konkretizaci pracovního zařazení žalobce ve sporných obdobích. Výchozí premisa žalované však podle krajského soudu není správná.

[7] Výkladem § 76a zákona o důchodovém pojištění se totiž zabýval Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 10. 6. 2015, č. j. 6 Ads 179/2014 – 46, v němž uzavřel, že pro možnost přiznání zvýšení procentní výměry podle § 76a zákona o důchodovém pojištění již není rozhodující zařazení zaměstnání do I.AA či I.A kategorie, ale je podstatné pouze to, aby šlo o zaměstnání, které bylo podle předpisů účinných před 1. 1. 1993 zařazeno mezi

zaměstnání I. pracovní kategorie zakládající nárok na starobní důchod při dosažení věku aspoň 55 let. Právní posouzení zastávané Nejvyšším správním soudem se podle krajského soudu musí uplatnit i v případě žalobce. Jestliže ministerstvo v rámci metodiky přijalo správní praxi, která vykládá právní předpis ve prospěch žalobce, není důvodu, aby takový výklad nerespektoval i správní soud. Pokud přitom ministerstvo ve svém metodickém pokynu výslovně zmínilo jen § 74a zákona o důchodovém pojištění, jde podle soudu spíše o důsledek znění dotazu žalované. Zvýhodnění osob, které vykonávaly zaměstnání v těžbě, průzkumu a zpracování uranové rudy, snížením důchodového věku v obou odstavcích § 74a a zvýhodnění horníků v uranových dolech odlišným způsobem výpočtu procentní výměry starobního důchodu v § 76a jsou motivována stejně – snahou zvýhodnit osoby, které byly při svém zaměstnání po delší dobu vystaveny účinkům ionizujícího záření. Výklad ministerstva tak nutně musí dopadat i na § 76a zákona o důchodovém pojištění.

[8] Krajský soud shrnul, že pro možnost uplatnění § 76a zákona o důchodovém pojištění v případě žalobce postačovalo, že odpracoval v prostředí srovnatelném s uranovými doly alespoň 10 let v zaměstnáních zařazených do I. pracovní kategorie, s nimiž se spojuje nárok na starobní důchod při dosažení věku 55 let, aniž by bylo důvodné rozlišovat, zda se jednalo o kategorii I.A či I.AA. Napadené rozhodnutí přitom vychází z toho, že žalobce odpracoval v kategoriích I.A a I.AA v součtu 20 let a 13 dnů. Za daných okolností měl být starobní důchod přepočten podle § 76a zákona o důchodovém pojištění.

II. Obsah kasační stížnosti

[9] Žalovaná (stěžovatelka) brojila proti rozsudku krajského soudu kasační stížností z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s“).

[10] Podle stěžovatelky lze § 76a zákona o důchodovém pojištění, který upravuje specifické zvýšení procentní výměry starobního důchodu, vztáhnout pouze na tři skupiny pojištěnců:

1. pojištěnce, jejichž důchodový věk byl stanoven podle § 74a odst. 1 zákona o důchodovém pojištění (důchodový věk 50 let),
2. pojištěnce, jejichž důchodový věk byl stanoven podle § 76 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění (důchodový věk 50 let),
3. pojištěnce, kteří vykonávali před 1. 1. 1993 aspoň po dobu 15 let zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech (popřípadě 10 let, jde-li o takové zaměstnání v uranových dolech), které bylo podle předpisů účinných před tímto dnem zařazeno mezi zaměstnání I. pracovní kategorie zakládající nárok na starobní důchod při dosažení věku aspoň 55 let (důchodový věk 55 let z titulu výkonu zaměstnání v I.AA nebo I.AA-URAN pracovní kategorii).

[11] Výklad, kterým krajský soud povšechně rozšířil rozsah použití citovaného ustanovení i na pojištěnce, kteří získali doby pojištění v zaměstnání v I.A pracovní kategorii, je podle stěžovatelky nezákonný.

[12] Z obsahu spisu je zřejmé, že žalobci nebyl stanoven důchodový věk podle § 74a odst. 1, ani podle § 76 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění. V úvahu by připadala pouze

třetí alternativa. Ostatně, z tohoto důvodu se žalobce po celou dobu řízení snažil prokázat, že získal 10 let zaměstnání v I.AA-URAN pracovní kategorii. Toto žalobcovo tvrzení však stěžovatelka považuje za neprokázané. Krajský soud dovedl splnění podmínek § 76a zákona o důchodovém pojištění pouze ze skutečnosti, že stěžovatelka přiznala žalobci starobní důchod na základě § 74a odst. 2 téhož zákona od dosažení věku 55 let. Takový závěr je však v rozporu s jazykovým výkladem § 76a zákona o důchodovém pojištění i s jeho účelem.

[13] Zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech (případně takové zaměstnání v uranových dolech), které bylo podle předpisů účinných před 1. 1. 1993 zařazeno mezi zaměstnání I. pracovní kategorie zakládající nárok na starobní důchod při dosažení věku aspoň 55 let není zaměstnání I.A pracovní kategorie [§ 14 odst. 2 písm. b) zákona č. 100/1988 Sb. ve spojení s § 21 odst. 1 písm. b) a c) téhož zákona], ale zaměstnání I.AA pracovní kategorie [§ 14 odst. 2 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb. ve spojení s § 21 odst. 1 písm. a) téhož zákona]. Pojištěncům, kteří vykonávali zaměstnání I.A pracovní kategorie a jejichž důchodový věk činí 55 let podle § 21 odst. 1 písm. b) a c) zákona č. 100/1988 nebo § 74a odst. 2 zákona o důchodovém pojištění (eventuálně podle mimořádného opatření bývalého předsedy Státního úřadu sociálního zabezpečení z roku 1965) nárok na specifický výpočet procentní výměry starobního důchodu podle § 76a zákona o důchodovém pojištění nevzniká. Tyto osoby nevykonávali zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, ani nesplňují podmínky pro snížení důchodového věku na 50 let. Výhody zakotvené v § 76a zákona o důchodovém pojištění nejsou a nikdy nebyly této skupině osob určeny.

[14] Stěžovatelka si je vědoma, že krajský soud vyšel z rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 6 Ads 179/2014 – 46. Tento rozsudek je však podle jejího názoru exces či omyl. Nejvyšší správní soud dovedl, že novela zákona o důchodovém pojištění provedená zákonem č. 264/2006 Sb. zmírnila požadavky v § 76a pro přiznání zvýšení procentní výměry starobních důchodů pro zaměstnance v hornictví. Podle citovaného rozsudku již není rozhodující zařazení zaměstnání do I.AA nebo I.A kategorie, ale postačí, že se jednalo o zaměstnání, které bylo podle předpisů účinných před 1. 1. 1993 zařazeno mezi zaměstnání I. pracovní kategorie zakládající nárok na starobní důchod při dosažení věku aspoň 55 let. Z rozsudku však není zřejmé, jak Nejvyšší správní soud k této originální tezi dospěl a jakým interpretačním postupem dovedl, že zmírnění požadavků pro zvýšení procentní výměry starobních důchodů pro zaměstnance v hornictví spočívalo ve vypuštění podmínky, podle níž se musí jednat o zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech (I.AA, I.AA-URAN pracovní kategorie).

[15] Před novelou provedenou zákonem č. 264/2006 Sb. byla výše tzv. hornických důchodů upravena v § 76 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění. Podle citovaného ustanovení ve znění do 30. 6. 2006 platilo, že „[b]yla-li výše starobního důchodu podle odstavce 1 věty první přiznaného po 30. červnu 2001 stanovena podle § 71 odst. 1 a 4 a procentní výměra tohoto důchodu byla omezena podle § 4 odst. 1 věty druhé zákona č. 76/1995 Sb., o zvýšení vyplácených důchodů a důchodů přiznávaných v roce 1995, zvyšuje se procentní výměra tohoto důchodu ode dne přiznání tohoto důchodu podle předpisů o zvýšení důchodů, které nabýly účinnosti v období od 1. ledna 1996 do dne, který předchází dni, od něhož se přiznává tento důchod. Zvýšení podle věty první se stanoví tak, jako kdyby starobní důchod podle odstavce 1 věty první byl přiznán ke dni 31. prosince 1995.“

[16] Starobní důchody „podle odstavce 1 věty první“ byly starobní důchody, na něž vznikl nárok podle § 76 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, tj. mimořádné hornické starobní důchody, pro jejichž přiznání byly splněny podmínky stanovené v nařízení vlády č. 557/1990 Sb., o mimořádném poskytování starobních důchodů některým horníkům, které v určitých specifických (mimořádných) případech zakotvilo vybrané skupině horníků nárok na starobní důchod již od 50 let věku.

[17] Novela provedená zákonem č. 264/2006 Sb. zakotvením § 76a do zákona o důchodovém pojištění tedy skutečně přinesla zmírnění podmínek pro nárok na specifické zvýšení procentní výměry starobního důchodu, toto zmírnění ovšem spočívalo v tom, že se nárok rozšířil na všechny osoby, které vykonávaly alespoň po dobu 15 let zaměstnání I.AA pracovní kategorie nebo 10 let zaměstnání I.AA-URAN pracovní kategorie, tedy zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech (popřípadě takové zaměstnání v uranových dolech), které bylo podle předpisů účinných před 1. 1. 1993 zařazeno mezi zaměstnání I. pracovní kategorie zakládající nárok na starobní důchod při dosažení věku aspoň 55 let.

[18] Výklad Nejvyššího správního soudu v rozsudku č. j. 6 Ads 179/2014 – 46 a následný výklad krajského soudu v nyní posuzované věci nelze považovat za přípustný extenzivní výklad právní normy, neboť jejich interpretace extrémně vybočuje ze zákonné dikce a směřuje proti účelu předmětného ustanovení.

[19] Závěrem stěžovatelka dodala, že není ani zřejmé, z čeho krajský soud dovodil, že žalobce odpracoval v kategoriích I.A a I.AA v součtu 20 roků a 13 dnů. Podle napadeného rozhodnutí o námitkách činí součet dob v I.A a I.AA pracovní kategorii 4.012 dnů, tj. 10 roků a 362 dnů (z toho 9 roků a 16 dnů v I.AA pracovní kategorii, 711 dnů v I.A pracovní kategorii a 243 dnů v I.C pracovní kategorii). Žalobce nastoupil do zaměstnání dne 1. 8. 1980, není proto ani možné, aby do konce roku 1992 získal více než 20 let zaměstnání v I. pracovní kategorii.

III. Vyjádření ke kasační stížnosti a replika stěžovatelky

[20] Žalobce ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že není dostatečně kompetentní a právně vzdělaný, aby se mohl vyjádřit k rozsudku č. j. 6 Ads 179/2014 – 46 a ostatním právním zásadám, proti kterým se stěžovatelka nekompromisně postavila. Dále podotkl, že v průběhu sedmiletého řízení získal dokumenty, které již v letech 1990 a 1991 stanovily, že doly se stejným rizikem ionizujícího záření byly postaveny na roveň uranovým dolům. Kopie těchto dokumentů k vyjádření připojil. Žalovaná proto měla podle § 74a odst. 2 zákona o důchodovém pojištění postupovat již při podání žádosti žalobce o starobní důchod v roce 2011, nebo mohla postupovat na základě dodatku č. 4 k příkazu ministra práce a sociálních věcí č. 30/2006 o odstranění tvrdostí zákona.

[21] Stěžovatelka v replice uvedla k výkladu pojmu „*uranový důl*“, že se tento pojem vyskytuje v následujících předpisech o sociálním zabezpečení:

- § 21 odst. 1 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění účinném do 31. 12. 1995;

- § 2 odst. 2 nařízení vlády č. 557/1990 Sb., o mimořádném poskytování starobního důchodu některým horníkům;
- § 1 nařízení vlády č. 363/2009 Sb., o stanovení důchodového věku a přepočtu starobních důchodů některých horníků, kteří začali vykonávat své zaměstnání před rokem 1993;
- § 37b odst. 1 zákona o důchodovém pojištění ve znění zákona č. 213/2016 Sb. (s účinností od 1. 10. 2016).

[22] Ve všech shora uvedených případech je podmínkou aplikace předmětného ustanovení výkon zaměstnání zařazeného do I.AA pracovní kategorie nebo výkon zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech. Pokud pojištěnec toto zaměstnání v potřebném rozsahu nevykonával, nesvědčí mu nárok na snížení důchodového věku podle shora uvedených ustanovení, ani nárok na specifické zvýšení procentní výměry starobního důchodu podle § 76a zákona o důchodovém pojištění (výjimkou, byť pouze teoretickou, je v daném případě nárok na snížení důchodového věku na 50 let zakotvený v § 74a odst. 1 téhož zákona).

[23] Z podnětu stěžovatelky byl po projednání s legislativním odborem tento výklad dne 28. 4. 2017 rozšířen takto: *„Takovým dolem se pro účely § 74a odst. 2 ZDP rozumí i důl, který není označen jako ‚uranový‘, nýbrž ‚rudný‘, pokud jsou splněny ostatní podmínky předchozí věty, zejména hranice NPE; klíčovým důvodem totiž je riziko ionizujícího záření při činnosti vymezené slovy ‚těžba, průzkum a (spíše ‚nebo‘) zpracování‘, přičemž pojem ‚uranová ruda‘ je poněkud druhotný, neboť není rozhodné, zda zdrojem záření je uran, radon či jiný radioaktivní prvek, popř. izotop. Pro účely citovaného ustanovení též není rozhodné, zda šlo o zaměstnání zařazené do I. A nebo I. AA pracovní kategorie; na zaměstnání I. C pracovní kategorie se však tento výklad nevztahuje.“*

[24] Toto rozšíření výkladu stěžovatelka akceptuje a aplikovala jej v případě žalobce. Pokud by se na důchod žalobce měl automaticky vztahovat původní výklad pojmu „uranový důl“, ministerstvo by po projednání s legislativním odborem nepřistupovalo k jeho rozšiřování a odkázalo by pouze na původní výklad. K tomu stěžovatelka podotýká, že podnět na ministerstvo učinila ve prospěch žalobce, a to s ohledem na přehodnocení doby zaměstnání získané žalobcem v I.AA pracovní kategorii, ke kterému nedošlo na základě dobrovolné změny právního stanoviska stěžovatelky, ale v důsledku povinnosti realizovat právní názor krajského soudu vyjádřený v rozsudku č. j. 43 Ad 81/2015 – 48. Jestliže by stěžovatelka dobu zaměstnání žalobce hodnotila podle evidenčních listů důchodového zabezpečení (pojištění) a mzdových listů, hodnotila by dobu zaměstnání v I.AA pracovní kategorii v nižším rozsahu, a nebylo by tak možné předjímat splnění podmínek pro aplikaci dodatku č. 4 k příkazu ministra práce a sociálních věcí č. 30/2006.

IV. Důvody pro postoupení věci rozšířenému senátu

[25] Při předběžném posouzení věci první senát zjistil, že k rozhodné právní otázce (výkladu § 76a zákona o důchodovém pojištění) se již vyjádřil šestý senát v rozsudku č. j. 6 Ads 179/2014 – 46. Tento rozsudek byl základním východiskem pro závěry krajského soudu v napadeném rozsudku. Naopak stěžovatelka jej považuje za omyl

Nejvyššího správního soudu. První senát se přiklání ke stanovisku stěžovatelky, neboť pro výklad provedený v rozsudku č. j. 6 Ads 179/2014 – 46 nenachází zákonnou oporu.

[26] Sporný § 76a zákona o důchodovém pojištění stanoví, že „[p]rocentní výměra starobního důchodu, který je přiznáván po 30. červnu 2006 pojištěncům, jejichž důchodový věk byl stanoven podle § 74a odst. 1 nebo § 76 odst. 1, a pojištěncům, kteří vykonávali před 1. lednem 1993 aspoň po dobu 15 let zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech (popřípadě 10 let, jde-li o takové zaměstnání v uranových dolech), které bylo podle předpisů účinných před tímto dnem zařazeno mezi zaměstnání I. pracovní kategorie zakládající nárok na starobní důchod při dosažení věku aspoň 55 let, se zvyšuje ode dne přiznání tohoto důchodu podle předpisů o zvýšení důchodů, které nabyly účinnosti v období od 1. ledna 1996 do dne, který předchází dni, od něhož se přiznává tento důchod. Zvýšení podle věty první však spolu s procentní výměrou důchodu nesmí přesáhnout nejvyšší výměru, která se stanoví tak, že nejvyšší částka výše důchodu podle § 4 odst. 1 věty druhé zákona č. 76/1995 Sb., o zvýšení vyplácených důchodů a důchodů přiznávaných v roce 1995, se zvýší podle předpisů o zvýšení důchodů, které nabyly účinnosti v období od 1. ledna 1996 do dne, který předchází dni, od něhož se přiznává starobní důchod. Zvýšení podle věty první a druhé se stanoví tak, jako kdyby starobní důchod byl přiznán ke dni 31. prosince 1995.“

[27] Citované ustanovení rozlišuje tři skupiny pojištěnců, jimž přiznává nárok na zvýšení procentní výměry starobního důchodu:

- pojištěnce, jejichž důchodový věk byl stanoven podle § 74a odst. 1,
- pojištěnce, jejichž důchodový věk byl stanoven podle § 76 odst. 1,
- pojištěnce, kteří vykonávali před 1. lednem 1993 aspoň po dobu 15 let zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech (popřípadě 10 let, jde-li o takové zaměstnání v uranových dolech), které bylo podle předpisů účinných před tímto dnem zařazeno mezi zaměstnání I. pracovní kategorie zakládající nárok na starobní důchod při dosažení věku aspoň 55 let.

[28] Ve věci posuzované šestým senátem (stejně jako v nyní posuzované věci) připadala v úvahu pouze třetí alternativa, neboť žalobcům v obou případech nevznikl nárok na snížení věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod podle § 74a odst. 1, ani podle § 76 odst. 1, ale podle § 74a odst. 2 zákona o důchodovém pojištění. Podle posledně citovaného ustanovení „[u] pojištěnců, kteří vykonávali před 1. lednem 1993 aspoň po dobu 10 let zaměstnání při těžbě, průzkumu a zpracování uranové rudy, které bylo podle předpisů účinných před tímto dnem zařazeno mezi zaměstnání I. pracovní kategorie zakládající nárok na starobní důchod při dosažení věku aspoň 55 let, činí důchodový věk 55 let, pokud tohoto věku dosáhli po 30. červnu 2006 a nesplňují podmínky uvedené v odstavci 1. Za zaměstnání při těžbě, průzkumu a zpracování uranové rudy se pro účely věty první nepovažuje zaměstnání v hornictví vykonávané pod spodní úrovní nadloží a na skrývce v povrchových dolech (lomech) na radioaktivní suroviny.“ Porovnáním tohoto ustanovení s třetí alternativou § 76a zákona o důchodovém pojištění je zřejmé, že se nepřekrývají. Ostatně pokud by tomu tak bylo, pak by zákonodárce pravděpodobně místo třetí alternativy popsané specifickými podmínkami učinil pouze odkaz na § 74a odst. 2 tak, jak to učinil u prvních dvou alternativ.

[29] Ze znění § 74a odst. 2 zákona o důchodovém pojištění vyplývá, že ze svého osobního rozsahu vylučuje ty zaměstnance v hornictví, kteří pracovali „*pod spodní úrovní nadloží a na skrývce v povrchových dolech (lomech) na radioaktivní suroviny*“, nerozlišuje naopak zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech a ostatní zaměstnání v hornictví pod zemí v hlubinných dolech. Oproti tomu třetí alternativa § 76a zákona o důchodovém pojištění výslovně omezuje svou osobní působnost na pojištěnce, kteří vykonávali zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech. Její osobní rozsah je tedy užší, než osobní rozsah § 74a odst. 2 zákona o důchodovém pojištění.

[30] Šestý senát dospěl k závěru, že „*novela ZDP, provedená zákonem č. 264/2006 Sb., v § 76a zmírnila požadavky pro přiznání zvýšení procentní výměry starobních důchodů pro zaměstnance v hornictví. Dle ZDP ve znění po 30. 6. 2006 již není pro možnost přiznání zde uvedeného zvýšení rozhodující zařazení zaměstnání do I.AA či I.A kategorie, ale toliko, aby šlo o zaměstnání, které bylo podle předpisů účinných před 1. 1. 1993 zařazeno mezi zaměstnání I. pracovní kategorie zakládající nárok na starobní důchod při dosažení věku aspoň 55 let. Jelikož stěžovateli byl přiznán starobní důchod dle § 74a odst. 2 ZDP při dosažení věku 55 let, je v jeho případě tato podmínka naplněna*“ (bod 24).

[31] V citovaném rozsudku není nijak vysvětleno, z jakého důvodu šestý senát nepovažoval za nezbytné rozlišovat mezi I.AA a I.A pracovní kategorií pro účely výkladu § 76a zákona o důchodovém pojištění. Není ani zřejmé, zda šestý senát přehlédl v § 76a zákona o důchodovém pojištění slova „*se stálým pracovištěm*“ či jim z nějakého důvodu, který do odůvodnění nepromítl, nepřikládal význam.

[32] Právě slova „*se stálým pracovištěm*“ jsou však pro posouzení sporné otázky klíčová. Pro pochopení jejich významu považuje předkládající senát za vhodné učinit několik poznámek k historickému vývoji pracovních kategorií a zejména k vytvoření zvláště preferované kategorie označované jako I.AA.

[33] Před 1. lednem 1993 byla všechna zaměstnání zařazena do pracovních kategorií. Do československého právního řádu byly pracovní kategorie zavedeny v 50. letech minulého století po vzoru Sovětského svazu. Existence zvýhodněných kategorií byla odůvodňována těžkou, nebezpečnou a pro zdraví škodlivou prací ve spojení s omezenými technickými možnostmi poskytnout v těchto zaměstnáních lepší a bezpečnější pracovní podmínky, ale také „*významem pro budování socialismu*“ (blíže viz např. rozsudek ze dne 21. 4. 2010, č. j. 6 Ads 122/2009 – 59, č. 2093/2010 Sb. NSS).

[34] Pracovní kategorie byly od počátku tři, označované římskými čísly I., II. a III. Zákony o sociálním zabezpečení (č. 55/1956 Sb., č. 101/1964 Sb., č. 121/1975 Sb. a č. 100/1988 Sb.) stanovily základní kritéria pro zařazení zaměstnání do jednotlivých kategorií. Toto rozdělení bylo upřesněno podzákonými předpisy obsahujícími seznam druhů prací a rozsáhlými kazuistickými resortními seznamy zaměstnání zařazených do I. a II. pracovní kategorie (III. pracovní kategorie byla kategorií zbytkovou), které byly považovány za taxativní výčty.

[35] Pro posouzení otázky předložené rozšířenému senátu je důležité zdůraznit vývoj preference těch hornických zaměstnání, která byla vykonávána v podzemí hlubinných dolů.

[36] Zákon č. 55/1956 Sb., o sociálním zabezpečení, kterým byly pracovní kategorie zavedeny, zařazoval do nejvíce zvýhodněné I. pracovní kategorie zaměstnání pod zemí v dolech (a zaměstnání výkonných letců). Do II. pracovní kategorie patřila zaměstnání vykonávaná za zvlášť těžkých pracovních podmínek a do III. pracovní kategorie patřila ostatní zaměstnání.

[37] Obdobné dělení převzal také následný zákon č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení, podle jehož § 5 patřila do I. pracovní kategorie: a) zaměstnání v hornictví pod zemí v hlubinných dolech a f) zaměstnání v hornictví vykonávaná pod spodní úrovní nadloží a na skrývce v povrchových dolech (lomech) na uhlí a na radioaktivní suroviny [písmena b) až e) se netýkala zaměstnání v hornictví]. Do II. pracovní kategorie patřila ostatní zaměstnání, v nichž se vykonávají práce za zvlášť obtížných pracovních podmínek a do III. pracovní kategorie všechna ostatní zaměstnání.

[38] Tento model pracovních kategorií převzala i následná právní úprava v zákoně č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení. Podle § 12 odst. 1 písm. a) patřila do I. pracovní kategorie: 1. zaměstnání v hornictví pod zemí v hlubinných dolech a 8. zaměstnání v hornictví vykonávaná pod spodní úrovní nadloží a na skrývce v povrchových dolech (lomech) na uhlí a na další vyjmenované nerostné suroviny [body 2 až 7 a bod 9 se netýkaly zaměstnání v hornictví]. Podle písmene b) citovaného ustanovení do II. pracovní kategorie patřila ostatní zaměstnání, v nichž se vykonávají práce za zvlášť obtížných pracovních podmínek, a podle písmene c) téhož ustanovení všechna ostatní zaměstnání, která nejsou zařazena do I. nebo II. pracovní kategorie.

[39] Z hlediska otázky předložené rozšířenému senátu byla významná novela zákona č. 121/1975 Sb. provedená zákonem č. 73/1982 Sb. Tato novela rozdělila zaměstnání původně zařazená pod § 12 odst. 1 písm. a) bod 1 „zaměstnání v hornictví pod zemí v hlubinných dolech“ do dvou dílčích skupin: „zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech“ (nový bod 1) a „ostatní zaměstnání v hornictví vykonávaná pod zemí v hlubinných dolech“ (nový bod 2). V souvislosti s touto novelou se tak poprvé objevil pojem „zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech“. Ve správní praxi se pak vžilo označení „**I.AA pracovní kategorie**“ pro zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech [§ 12 odst. 1 písm. a) bod 1 zákona č. 121/1975 Sb. ve znění zákona č. 73/1982 Sb.] a „**I.A pracovní kategorie**“ pro ostatní zaměstnání v hornictví vykonávaná pod zemí v hlubinných dolech [§ 12 odst. 1 písm. a) bod 2 zákona č. 121/1975 Sb. ve znění zákona č. 73/1982 Sb.]. V této souvislosti předkládající senát podotýká, že rozsudek č. j. 6 Ads 179/2014 – 46 citoval v bodu 18 znění § 12 zákona č. 121/1975 Sb. neúplně, když uvedl pouze následující část předmětného ustanovení: „do I. pracovní kategorie patří ... zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech“. Tato citace je zavádějící, neboť opomíjí výše popsané rozlišení, a tím zastírá význam slov „se stálým pracovištěm“.

[40] Upřesnění, která zaměstnání bylo možné považovat za zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, stanovilo nařízení vlády č. 74/1982 Sb.,

o některých úpravách v nemocenském pojištění a důchodovém zabezpečení pracujících v hornictví. Podle jeho čl. II se za zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech pro účely důchodového zabezpečení považovala zaměstnání I. pracovní kategorie uvedená v části I připojeného seznamu. Do této zvlášť zvýhodněné kategorie byla zařazena zaměstnání dělníků a technickohospodářských pracovníků, jejichž stálé pracoviště bylo v podzemí hlubinných dolů, a kteří tak byli trvale vystaveni mimořádně obtížným důlním pracovním podmínkám.

[41] Pracovní kategorie pak byly zachovány i za účinnosti následné právní úpravy - zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení. Do I. pracovní kategorie se podle § 14 odst. 2 zařazovala zaměstnání, v nichž se vykonávají soustavně a v průběhu kalendářního měsíce převážně práce rizikové, při kterých dochází k častým a trvalým poruchám zdraví pracujících působením škodlivých fyzikálních a chemických vlivů, a to

- zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech [§ 14 odst. 2 písm. a)]
- ostatní zaměstnání v hornictví vykonávaná pod zemí v hlubinných dolech [§ 14 odst. 2 písm. b)]

[42] Pod písmenem c) až l) pak zákon vyjmenovával další zaměstnání zařazená do I. pracovní kategorie, avšak z jiných oborů, než hornictví v hlubinných dolech, takže jejich citace by byla pro posouzení této věci nadbytečná. Na okraj lze dodat, že rozsudek č. j. 6 Ads 122/2009 – 59 toto rozlišení písmen a) a b) v § 14 odst. 2 zmiňuje (viz bod 20), ale nečiní z něj žádné závěry.

[43] Zaměstnání se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech tedy stejně jako za předchozí právní úpravy zůstala samostatnou a zvláště zvýhodněnou kategorií. Podle § 17 odst. 2 nařízení č. 117/1988 Sb. byla mezi zaměstnáními I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech zařazena ta, která byla uvedena v příloze č. 2 tohoto nařízení. Seznam druhů prací uvedených v zákoně a v příloze nařízení vlády byl dále konkretizován na úrovni konkrétních povolání příslušným resortním seznamem.

[44] Pro úplnost lze uvést, že zaměstnání v hornictví se vyskytovala ve všech třech pracovních kategoriích i ve všech dílčích podkategoriích I. pracovní kategorie. Vladimír Voříšek v článku Co to jsou „hornické starobní důchody“? (*Práce a mzda*, č. 6/2014) uvádí následující přehled rozdělení hornických zaměstnání v rámci I. pracovní kategorie podle zkratk vžitých ve správní a soudní praxi:

- I.UA = zaměstnání se stálým pracovištěm pod zemí v uranových hlubinných dolech (někdy je tato kategorie označována také jako I.AA-URAN),
- I.AA = zaměstnání se stálým pracovištěm pod zemí v jiných než uranových hlubinných dolech,
- I.A = ostatní zaměstnání v hornictví vykonávaná pod zemí v hlubinných dolech,
- I.B = zaměstnání v hornictví vykonávaná pod spodní úrovní nadloží a na skrývce v povrchových dolech (lomech) na uhlí, na radioaktivní nerosty a na nerosty, z nichž lze průmyslově vyrábět kovy, na magnezit, osinek, tuhu,

kaolín, žaruvzdorné jíly, keramické lupky, sádrovec, živec a na křemen a křemenec k chemicko-technologickému zpracování nebo ke zpracování tavením,

- I.C = zaměstnání pracovníků ve vybraných báňskotechnických funkcích, jestliže byli do těchto funkcí přearženi po nejméně desetiletém výkonu specifikovaných zaměstnání a v rámci stanovené pracovní náplně navštěvují pravidelně pracoviště hlubinných nebo povrchových dolů (lomů), kde ostatní pracovníci vykonávají zaměstnání zařazená do I. pracovní kategorie.

[45] Toto vnitřní členění I. pracovní kategorie bylo pro přehlednost provedeno z praktických důvodů, neboť jednotlivým skupinám plynuly různé nároky. Doba zaměstnání v preferovaných pracovních kategoriích měla vliv na stanovení podmínek vzniku nároku na důchod (nižší důchodový věk) i na výši důchodu. Podmínky vzniku těchto nároků se u jednotlivých podskupin lišily. Podrobná analýza této problematiky by ovšem přesahovala odůvodnění potřebné pro rozhodnutí předložené otázky.

[46] Systém pracovních kategorií byl zrušen zákonem č. 235/1992 Sb., o zrušení pracovních kategorií a o některých změnách v sociálním zabezpečení, s účinností od 1. 6. 1992. Novelizací § 174 a § 175 zákona č. 100/1988 Sb. byl vytvořen přechodný mechanismus, na základě něhož se i nadále zohledňovaly nároky spojené s výkonem zaměstnání v I. a II. pracovní kategorii při rozhodování o důchodech.

[47] Nová úprava důchodového systému po 1. 1. 1996 (po nabytí účinnosti zákona o důchodovém pojištění) reagovala na dřívější existenci pracovních kategorií a z nich plynoucích odlišných podmínek pro vznik nároku na starobní důchod a jeho výši v § 71 a § 74. Byť byly pracovní kategorie k 1. 6. 1992 zrušeny, jsou doby odpracované za existence pracovních kategorií v některých zákonem vymezených případech nadále rozhodné pro posouzení nároku na snížení věkové hranice pro odchod do starobního důchodu a stanovení výše tohoto důchodu. Zákon o důchodovém pojištění zmiňuje pracovní kategorie buď přímo v přechodných ustanoveních (§ 74a, § 76a), nebo spolu s odkazem na právní předpisy platné před 1. 1. 1996, příp. před 1. 1. 1993 (§ 74, § 37b odst. 2 ve znění zákona č. 213/2016 Sb.) a na nařízení vlády č. 557/1990 Sb., o mimořádném poskytování starobního důchodu některým horníkům (§ 76 odst. 1).

[48] Předmětem předložené otázky je jedno z těchto ustanovení, konkrétně § 76a (citovaný výše v bodě [26]), který stanoví pro taxativně vymezené případy zvýšení procentní výměry starobního důchodu. Toto ustanovení bylo do zákona o důchodovém pojištění zakotveno novelou provedenou zákonem č. 264/2006 Sb. s účinností od 1. 7. 2006 a od té doby zůstalo nezměněno. Podle rozsudku č. j. 6 Ads 122/2009 – 59 tato novela přinesla zmírnění požadavků pro přiznání zvýšení procentní výměry starobních důchodů pro zaměstnance v hornictví, takže již není třeba rozlišovat doby odpracované v zaměstnání I.A a I.AA, ale postačí, že se jednalo o zaměstnání, které bylo podle předpisů účinných před 1. 1. 1993 zařazeno mezi zaměstnání I. pracovní kategorie zakládající nárok na starobní důchod při dosažení věku aspoň 55 let (bod 24 rozsudku č. j. 6 Ads 122/2009 – 59). Rozlišení kategorií I.A a I.AA a zařazení do nich by bylo podle šestého senátu rozhodné jen pro případné stanovení (snížení) věkové hranice pro odchod do důchodu pod 55 let (bod 26 rozsudku č. j. 6 Ads 122/2009 – 59).

[49] Tento závěr je však ve zjevném rozporu s výslovným zněním dotčeného ustanovení. Je třeba připomenout, že výklad šestého senátu se vztahoval pouze ke třetí alternativě § 76a (viz výše body [27] a [28]). Tato alternativa je výslovně vztažena pouze na pojištěnce, kteří vykonávali zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, popř. takové zaměstnání v uranových dolech, tedy na zaměstnání zařazená do I.AA nebo I.AA - URAN pracovní kategorie. Z jakého důvodu šestý senát nevzal v úvahu slova „se stálým pracovištěm“ není v rozsudku č. j. 6 Ads 122/2009 – 59 vysvětleno.

[50] Zmírnění požadavků v podobě šestým senátem tvrzeného smazání rozdílu mezi zaměstnáními I.A a I.AA pracovní kategorie nevyplývá ani z účelu přijaté novely. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 264/2006 Sb. k této otázce mlčí, neboť novelizace zákona o důchodovém pojištění nebyla součástí původního návrhu, k němuž byla vypracována důvodová zpráva, ale byla přidána jako pozměňovací poslanecký návrh v průběhu legislativního procesu. Na účel předmětné novely však lze usuzovat srovnáním s právní úpravou obdobné problematiky před dotčenou novelou.

[51] Jak již bylo výše zmíněno, zařazení do pracovních kategorií může mít vliv na nárok na nižší důchodový věk nebo na výši důchodu. Ustanovení § 76a obsahuje zvláštní zvýšení procentní výměry starobních důchodů, je tedy ustanovením upravujícím výši důchodu. Určité zvýhodnění v tomto směru pro horníky pracující v hlubinných dolech oproti jiným pojištěncům bylo v zákoně o důchodovém pojištění poprvé zakotveno novelou provedenou zákonem č. 188/2001 Sb. do § 76 odst. 3 zákona, podle kterého *„Byla-li výše starobního důchodu podle odstavce 1 věty první přiznaného po 30. červnu 2001 stanovena podle § 71 odst. 1 a 4 a procentní výměra tohoto důchodu byla omezena podle § 4 odst. 1 věty druhé zákona č. 76/1995 Sb., o zvýšení vyplácených důchodů a důchodů přiznávaných v roce 1995, zvyšuje se procentní výměra tohoto důchodu ode dne přiznání tohoto důchodu podle předpisů o zvýšení důchodů, které nabýly účinnosti v období od 1. ledna 1996 do dne, který předchází dni, od něhož se přiznává tento důchod. Zvýšení podle věty první se stanoví tak, jako kdyby starobní důchod podle odstavce 1 věty první byl přiznán ke dni 31. prosince 1995.“*

[52] Zvýšení procentní výměry tedy platilo pouze pro ty pojištěnce, jimž náležel starobní důchod podle věty první, tedy pro ty, kteří splňovali podmínky pro tzv. mimořádný hornický důchod podle nařízení vlády č. 557/1990 Sb., o mimořádném poskytování starobního důchodu některým horníkům. Toto nařízení se vztahuje pouze na „vybraná zaměstnání“ v hornictví, jimiž se podle § 2 odst. 1 pro účely tohoto nařízení rozumějí zaměstnání I. pracovní kategorie v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech uvedená pod č. 1 až 7 a 11 v příloze č. 2 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., o zařazování zaměstnání do I. a II. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení. Osobní rozsah tohoto nařízení je tedy vymezen velmi úzce, neboť zahrnuje pouze některá zaměstnání se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech (tedy jen některá zaměstnání zařazená do I.AA kategorie).

[53] Ke zvýšení procentní výměry starobního důchodu pojištěnců, kteří byli zaměstnání v hornictví, před novelou č. 264/2006 Sb. mohlo dojít také formou individuálních normativních aktů ministra práce a sociálních věcí vydaných podle § 4 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, podle něhož *„[m]inistr práce a sociálních věcí může odstraňovat tvrdosti, které by se vyskytly při provádění sociálního*

zabezpečení, a může pověřit správy sociálního zabezpečení, aby odstraňovaly tvrdosti v jednotlivých případech“.

[54] S ohledem na četnost žádostí o odstranění tvrdosti zákona a skutečnost, že se zákonné a fakultativní nároky staly značně nepřehlednými, byl zvláštní způsob zvýšení procentní výměry starobního důchodu pro vybrané skupiny osob nakonec legislativně zakotven v § 76a důchodového pojištění, který byl vložen novelou č. 264/2006 Sb. Tato právní úprava nahradila § 76 odst. 3, který byl zrušen, i předchozí pověření ministra práce a sociálních věcí k odstraňování tvrdostí zákona v této oblasti. Okruh pojištěnců tak byl oproti předchozí úpravě skutečně rozšířen, nikoliv však směrem, jakým dovedl šestý senát. Rozšíření nespočívalo ve smazání rozdílu mezi zaměstnáními I.A a I.AA kategorie, ale ve stanovení tří skupin pojištěnců, jak byly citovány výše v bodu [27]. Poslední z alternativně stanovených podmínek, která je relevantní pro nyní posuzovanou věc, zaručuje, že princip zvýšení procentní výměry starobního důchodu dopadá i na osoby, které odpracovaly potřebný počet let v příslušné preferované pracovní kategorii I.AA, resp. I.AA-URAN, ale mimořádný hornický starobní důchod jim nebyl přiznán z důvodu nesplnění podmínek stanovených v nařízení vlády č. 557/1990 Sb., nebo jim byl důchod na jejich žádost přiznán před dosažením důchodového věku. Právní úprava tedy nedopadá na zaměstnání vykonávané v I.A pracovní kategorii (s výjimkou pojištěnců, na něž se vztahuje článek LXVII bodu 1 zákona č. 264/2006 Sb. a § 74a odst. 1 zákona o důchodovém pojištění), přestože taktéž za určitých podmínek zakládalo nárok na snížení věkové hranice pro odchod do starobního důchodu na 55 let.

[55] První senát nesouhlasí ani s názorem krajského soudu, podle kterého je namístě přenést rozšiřující výklad ministerstva k § 74a odst. 2 zákona o důchodovém pojištění na § 76a téhož zákona, neboť jsou tato ustanovení podle krajského soudu motivována stejným úmyslem. Tato úvaha je značně zjednodušující a směšuje nesrovnatelné situace. Výklad ministerstva, který byl učiněn na základě podnětu stěžovatelky ve věci žalobce, se vztahoval především k pojmu uranový důl a k otázce, zda lze za takový důl označit i rudný důl, v němž je riziko ionizujícího záření. Ministerstvo potvrdilo, že rozšiřující výklad pojmu uranový důl lze použít i pro účely § 74a odst. 2 zákona o důchodovém pojištění. Zároveň podotklo, že pro účely citovaného ustanovení též není rozhodné, zda šlo o zaměstnání zařazené do I.A nebo I.AA pracovní kategorie. Posledně uvedený závěr však vyplývá již přímo ze znění § 74a odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, které neomezuje svůj rozsah na zaměstnání se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech. Citované ustanovení odkazuje na zaměstnání, které pojištěnec vykonával před 1. 1. 1993 aspoň po dobu 10 let při těžbě, průzkumu a zpracování uranové rudy, které bylo podle předpisů účinných před tímto dnem zařazeno mezi zaměstnání I. pracovní kategorie zakládající nárok na starobní důchod při dosažení věku aspoň 55 let. Podmínky pro vznik nároku na starobní důchod při dosažení věku aspoň 55 let byly před 1. 1. 1993 stanoveny v § 21 odst. 1 písm. a) až c) zákona č. 100/1988 Sb. Tento nárok vznikl za určitých podmínek i u tzv. ostatních zaměstnání v hornictví vykonávaných pod zemí v hlubinných dolech (tedy jiných než se stálým pracovištěm pod zemí), viz § 21 odst. 1 písm. b) a c) zákona č. 100/1988 Sb. Ustanovení § 74a odst. 2 zákona o důchodovém pojištění je tedy aplikovatelné i na tzv. ostatní zaměstnání v hornictví vykonávaná pod zemí v uranových dolech.

[56] Podmínka stálého pracoviště v podzemí hlubinného dolu je však výslovně vyjádřena v § 76a zákona o důchodovém pojištění a nelze ji opomíjet pouze na základě zjednodušující úvahy krajského soudu, že zvýšení procentní výměry přiznané citovaným ustanovením je motivováno snahou zvýhodnit osoby, které byly při svém zaměstnání po delší dobu vystaveny účinkům ionizujícího záření. Zákonodárce toto zvýhodnění omezil na osoby, které byly ztíženým podmínkám vystaveny více méně trvale z důvodu stálého pracoviště v podzemí hlubinných dolů. Výklad krajského soudu nemá oporu v zákoně, ba dokonce jde proti jeho výslovnému textu.

[57] Pro srovnání lze doplnit, že také následně vydané právní předpisy v oblasti důchodového pojištění horníků (nařízení vlády č. 363/2009 Sb. ve znění nařízení vlády č. 69/2015 Sb. a novela zákona o důchodovém pojištění provedená zákonem č. 213/2016 Sb.), které umožňují snížit důchodový věk dalším skupinám horníků, zavádějí zvláštní věkové hranice pro odchod do starobního důchodu a zvláštní způsob zvýšení procentní výměry, omezují svůj rozsah na zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech (blíže viz např. Štefko, M. Kauza hornické důchody v reformě z roku 2016, odůvodněnost zvláštního důchodového věku. *Časopis pro právní vědu a praxi*, č. 1/2018).

[58] Ze všech výše popsanych důvodů první senát nesouhlasí s právním názorem vyjádřeným v rozsudku č. j. 6 Ads 122/2009 – 59. S ohledem na § 17 s. ř. s. však není oprávněn se od tohoto názoru odchýlit. Vyřešení sporné otázky je třeba pro rozhodnutí nyní posuzované věci, neboť rozsudek krajského soudu, který stěžovatelka napadla kasační stížností, zcela převzal právní závěr rozsudku č. j. 6 Ads 122/2009 – 59 a z tohoto důvodu rozhodnutí stěžovatelky zrušil.

V. Otázka předložená rozšířenému senátu

[59] První senát proto postoupil věc v souladu s § 17 odst. 1 s. ř. s. rozšířenému senátu k zodpovězení této otázky:

[60] Je třeba pro určení nároku na zvýšení procentní výměry starobních důchodů zaměstnanců v hornictví podle § 76a zákona o důchodovém pojištění rozlišovat, zda pojištěnec vykonával zaměstnání v hornictví zařazené do I.A nebo I.AA (resp. I.AA-URAN) pracovní kategorie?

Poučení: Rozšířený senát bude ve věci rozhodovat ve složení: JUDr. Josef Baxa, JUDr. Filip Dienstbier, JUDr. Zdeněk Kühn, JUDr. Petr Mikeš, JUDr. Barbara Pořízková, Mgr. Aleš Roztočil a JUDr. Karel Šimka. Náhradníky jsou Mgr. Radovan Havelec a JUDr. Tomáš Foltas. Účastníci mohou namítnout podjatost těchto soudců (§ 8 odst. 1 s. ř. s.) do jednoho týdne od doručení tohoto usnesení.

V téže lhůtě se mohou účastníci vyjádřit k otázce předložené rozšířenému senátu.

V Brně dne 21. února 2019

JUDr. Filip Dienstbier
předseda senátu

USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl předsedou senátu JUDr. Filipem Dienstbierem v právní věci žalobce: **Ing. V. Š.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 9. 8. 2017, č. j. X, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 17. 1. 2018, č. j. 49 Ad 10/2017 – 34,

t a k t o :

V usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 2. 2019, č. j. 1 Ads 24/2018 – 49, **se opravuje** odůvodnění tak, že v bodech [42], [48], [49] a [58] se vypouští číslo jednací odkazovaného rozhodnutí „6 Ads 122/2009 – 59“ a nahrazuje se číslem jednacím „6 Ads 179/2014 – 46“.

Odůvodnění:

Usnesením Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 2. 2019, č. j. 1 Ads 24/2018 – 49, první senát postoupil věc rozšířenému senátu podle § 17 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“).

Důvodem postoupení věci byl nesouhlas prvního senátu s právním názorem vyjádřeným v rozsudku ze dne 10. 6. 2015, č. j. 6 Ads 179/2014 – 46. V bodech [42], [48], [49] a [58] usnesení č. j. 1 Ads 24/2018 – 49 však došlo nedopatřením k záměně čísla jednacího sporného rozsudku. Jak je patrné z celkového odůvodnění usnesení č. j. 1 Ads 24/2018 – 49 i označení sporného rozsudku na ostatních místech předkládacího usnesení, první senát vyjádřil nesouhlas pouze s rozsudkem č. j. 6 Ads 179/2014 – 46. K záměně označení sporného rozsudku s označením rozsudku č. j. 6 Ads 122/2009 – 59, který byl pouze pro doplnění citován v bodě [33], došlo v důsledku zjevné chyby v psaní. Předseda senátu proto postupem podle § 54 odst. 4 ve spojení s § 55 odst. 5 s. ř. s. za použití § 120 téhož zákona tuto chybu opravil vydáním opravného usnesení.

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. dubna 2019

JUDr. Filip Dienstbier
předseda senátu